

L'ESCUMA DE LES LLETRES

La Guerra Civil, font narrativa

LLUÍS A. BAULENAS |

BOMBARDEIG D'INANITATS

Diuen que la Transició, en majúscules, s'està acabant, i que es viu una fi d'època al Regne d'Espanya. Si és així, cal recordar que, durant aquesta Transició, un dels llocs comuns en matèria cultural que va haver-hi durant anys (i que, de fet, encara existeix) era el d'afirmar que no calia parlar tant de la Guerra Civil. Sovint, no sempre, s'afegia que el que calia era "girar full". Curiosament, el perfil majoritari dels que afirmaven aquesta intenció era de persones que pertanyien a sectors que directament o indirectament hi estaven interessats. Qui parlava en aquests termes oblidava que durant molts d'anys no es va poder girar full perquè, senzillament, no hi havia full per girar. Cal aclarir que no pas tota la novel·lística produïda sota el franquisme i per escriptors adscrits al pensament del règim era volgudament tendenciosa, esclar.

Després de la mort de Franco es va multiplicar la presència de la Guerra Civil en la literatura perquè era imprescindible. D'una banda, calia fer justícia a tots els que des de l'exili van aportar el seu gra de sorra a la memòria col·lectiva i, de l'altra, calia senzillament omplir l'absència immensa de material, de referències, d'informació, etc. El règim franquista no estava especialment interessat a fomentar l'exposició pública de temes que li podien representar un maldecap. I així, resulta que hi havia llacunes immenses que calia estudiar i remeiar, no tant per afany revengista com per afany simplement documental o historiogràfic. Al que cal aspirar és a la normalitat i a la cicatrització de ferides, però no pas per la via del silenci. Amb silenci, les ferides no cicatritzen mai. I si són de guerra,

menys. I si són de guerra civil, encara menys. La demostració és ben clara. Fixem-nos en la diferència radical de tractament entre, per exemple, els Estats Units i França o Espanya. Els Estats Units, en una paranoia constant, són capaços de les aberracions més grans, però alhora esdevenen els mestres a l'hora d'autoreconèixer públicament les culpes. Aquesta reflexió s'escampa a tots els gèneres i trobem pel·lícules, novel·les, etc., a favor i en contra de tot el que vulguem pensar. A Europa això costa molt més. França, amb el vergonyós tractament oficial i públic de la pròpia actuació a la Segona Guerra Mundial, i a les guerres d'Indoxina i d'Algèria, en seria un bon exemple. Fins fa quatre dies no han començat a parlar obertament de l'exageració de la participació popular en la Resistència, de la responsabilitat en els enviaments de jueus a la mort, de les tortures als independentistes algerians... A Espanya, no cal dir-ho, el mateix règim franquista impedia qualsevol publicació que no estigués en la línia del que defensaven les tesis oficials.

A hores d'ara, el que hi ha és la normalitat, és a dir, la publicació regular d'informació -narrativa, teatre o el que sigui- sobre la Guerra Civil (que, d'altra banda, és un tema immensament literari, sigui dit amb el màxim dels respectes), igual que fan en d'altres països en circumstàncies semblants a les nostres.

BOMBARDEJOS DE VERITAT

Normalitat és, sense anar més lluny, la recuperació del magnífic treball *Perill de bombardeig! Barcelona sota les bombes (1936-1939)*, de Santiago i Elisenda Albertí. Es compleixen 75 anys dels bombardejos més terribles -i coneguts- de Barcelona, durant la Guerra Civil. Ja en el seu moment destacava la feina de recopilació d'informació duta a terme en aquest llibre, que continua vigent ara mateix. Són 75 anys que molts volen recordar. I un llibre com el de Santiago i Elisenda Albertí, tornat a posar en circulació amb motiu de l'aniversari, hi ajuda força. No és un afany morbós, és la recuperació d'un dret, el de la informació, que afecta persones que encara són vives i van patir el fet en qüestió. Tan vives són que encara ara intenten aconseguir de les autoritats italianes (les hereves administratives del règim de Mussolini, principal protagonista dels bombardejos de març del 38) un missatge de penediment adreçat a les víctimes innocents. Mai no hi haurà prou literatura sobre la Guerra Civil. Sobretot, perquè la feina de "girar full" correspon bàsicament a altres sectors. La literatura no en té cap culpa.